

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО „СИНГАРТИЙСКИ И ДРУГИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ”

(Жалба № 48284/07)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

18 октомври 2011 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

18/01/2012

Настоящото решение е окончателно по смисъла на чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Може да бъде обект на редакционни промени.

По делото *Сингартийски и други срещу България*,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ като Отделение, състоящо се от:

Николас Браца (Nicolas Bratza) *председател*,
Лех Гарлицки (Lech Garlicki),
Лиляна Мийович (Ljiljana Mijović),
Пейви Хирвеле (Päivi Hirvelä),
Георге Николао (George Nicolaou),
Леди Бианку (Ledi Bianku),
Здравка Калайджиева, *съдии*,

и Лорънс Ърли, *секретар на Отделението*,

заседайки при закрити врати на 27 септември 2011 г.,

се произнесе със следното решение, постановено на същата дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 48284/07) срещу Република България, подадена в Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията”) от петима български граждани, г-н Иван Илиев Сингартийски, г-н Ангел Иванов Безев, г-н Васил Георгиев Стойчев, г-н Емил Евтимов Евтимов и г-н Ботьо Вангелов Тиков („жалбоподатели”) на 18 октомври 2007 г.

2. Жалбоподателите са представлявани от г-н Й. Грозев, адвокат, практикуващ в София. Българското правителство („Правителството”) се представлява от своя агент г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят, че им е било забранено да проведат събрание на 22 април 2007 г. и че забраната не е предвидена в законодателството и не е необходима в демократично общество.

4. На 3 юни 2008 г. председателят на Пето отделение, на което е разпределено делото, взима решение жалбата да бъде разгледана с приоритет съгласно чл. 41 от Правилника на Съда и да води производството по делото едновременно с делата „Обединена македонска организация „Илинден” и други срещу България” (№ 2) (№ 34960/04), „Обединена македонска организация „Илинден” и Иванов срещу България” (№ 2) (№ 37586/04) и „Обединена македонска организация „Илинден” – ПИРИН и други срещу България” (№ 2) (№ 41561/07 и № 20972/08) (чл. 42 (бивш 43), ал. 2 от Правилника на Съда).

5. На 30 септември 2008 г. Съдът взима решение да изпрати уведомление за жалбата до Правителството. Взето е и решение

съществува на жалбата да бъде разгледано едновременно с нейната допустимост (чл. 29, ал. 1 от Конвенцията).

6. След промяната в състава на отделенията на Съда на 1 февруари 2011 г. жалбата е прехвърлена на Четвърто отделение.

ПО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

7. Жалбоподателите са родени съответно през 1953, 1964, 1951, 1960 и 1956 г. и живеят в Мусомища, Копривлен, Сандански и Благоевград.

8. И петимата са членове и последователи на Обединената македонска организация „Илинден” – Партия за икономическо развитие и интеграция на населението („ОМО „Илинден” – ПИРИН), политическа партия, която е създадена през 1998 г. със седалище в югозападна България (в район, познат като Пирински регион или географския регион Пиринска Македония). Партията е обявена за противоконституционна от Конституционния съд на 29 февруари 2000 г., в резултат на което е разпусната. В решение от 20 октомври 2005 г. настоящият Съд се произнася, че разпускането на партията нарушава нейното право и правото на нейните членове на свобода на сдружаване (вж. делото „Обединена македонска организация „Илинден” – ПИРИН и други срещу България”, № 59489/00, 20 октомври 2005 г.). Партията явно има връзки с Обединената македонска организация „Илинден” („ОМО „Илинден”), сдружение, чието седалище също е в югозападна България и което застъпва сходни идеи (пак там, §§ 9-12, и делото „Иванов и други срещу България”, № 46336/99, § 10, 24 ноември 2005 г.).

9. На 6 март 2007 г. жалбоподателите уведомяват кмета на Сандански, че ОМО „Илинден” – ПИРИН възнамерява да организира събиране в неделя, 22 април 2007 г., първо на гроба на Яне Сандански близо до Роженския манастир и след това пред паметника му в град Мелник. В програмата на събитието, което трябва да се проведе между 10:00 и 16:00 часа, е включено полагане на венци на гроба между 10:00 и 11:00 часа и изпълнение на народни песни пред паметника между 11:00 и 16:00 часа.

10. В писмо до жалбоподателите от 18 април 2007 г. кметът на Сандански дава разрешение за провеждане на събирането, като се посочва, че полагането на венци следва да се проведе между 10:00 и 11:00 часа, а музикалната програма между 11:00 и 12:00 часа на обяд.

11. В същия ден областният управител на Благоевград по свое усмотрение и на основание на чл. 32, ал. 2 от Закона за

администрацията и чл. 93, ал. 4 от Административнопроцесуалния кодекс (вж. параграф 24 по-долу), отменя писмото на кмета. Доводите му са, че то представлява административно решение, по силата на което се създават законови права на ОМО „Илинден” – ПИРИН, и че е незаконно. На първо място, организацията не е регистрирана; точно обратното, през февруари 2007 г. Върховният касационен съд потвърждава решението на Софийския градски съд, с което молбата на организацията да бъде регистрирана като политическа партия се отхвърля (вж. делото „ОМО „Илинден” – ПИРИН и други срещу България” (№ 2), № 41561/07, §§ 8-19, 18 октомври 2011 г.). След като така е незаконна съгласно българското законодателство, тя няма основания да изпрати уведомление за намеренията си да проведе събиране. На второ място, предложеното събиране би застрашило обществения ред. И Роженския манастир, и Мелник са места, които се посещават от много туристи, особено в неделя. Затова е неподходящо да се разреши провеждането на събирания там. Освен това по същото време местни власти и неправителствени организации организират събирания и митинги на тези места. Тъй като преди е имало сблъсъци между поддръжниците на ОМО „Илинден” – ПИРИН и други, то е необходимо събирането да бъде забранено. На последно място, дейността на организацията противоречи на българското законодателство, тъй като се състои в пропаганда срещу суверенитета и териториалната цялост на страната и подбужда национална и етническа омраза. Областният управител посочва, че решението му следва да се връчи на кмета на Сандански за изпълнение. То не е връчено на ОМО „Илинден” – ПИРИН, нито на когото и да било от жалбоподателите.

12. На 20 април 2007 г. членовете на Централния съвет на ОМО „Илинден” – ПИРИН и първият и вторият жалбоподател, г-н Сингартийски и г-н Безев, са извикани в полицията. Издадени са им разпореждания по чл. 55 от Закона за Министерството на вътрешните работи от 2006 г. (вж. параграф 27 по-долу) да не организират и да не участват в събиране пред гроба на Яне Сандански край Роженския манастир.

13. На същия ден на третия жалбоподател, г-н Стойчев, е казано по телефона от служител на местния клон на Националната електрическа компания, че за събирането в Мелник няма да бъде предоставено електричество, тъй като то е забранено със заповед на областния управител.

14. На 21 април 2007 г. няколко шофьори на автобуси, наети да превозят участниците до събирането в Мелник, уведомяват четвъртия жалбоподател, г-н Евтимов, че не могат да предоставят заявената услуга. След това г-н Евтимов се обръща към няколко туристически агенции в Благоевград, като всички те му казват, че полицията ги е

осведомила за решението на областния управител и че те няма да осигурят транспорт, защото се страхуват от отрицателни последици. Впоследствие г-н Евтимов успява да наеме четири автобуса в близко село.

15. Хора от градовете Петрич и Разлог, които искат да участват в събирането, имат сходни проблеми с транспорта.

16. В разказите на страните за събитията на 22 април 2007 г. има известни различия.

17. Според становището на Правителството, сутринта на този ден транспортната полиция провежда рутинни проверки на някои от автомобилите, които превозват хора да събирането. Тъй като полицията открива някои нередности, санкции са наложени на отделни шофьори и на автобусите е разрешено да продължат към Мелник. След това и ОМО „Илинден” – ПИРИН, и ОМО „Илинден” могат да проведат планираните от тях събития, съответно в Мелник и близо до Роженския манастир. Както се изисква по закон, полицията изпраща части, за да гарантира обществения ред по време на събитията. Около 10:30 часа група от приблизително петдесет симпатизанти на ОМО „Илинден” полага венец и цветя на гроба на Яне Сандански. Председателят на ОМО „Илинден” изнася кратка реч и събирането продължава с музикална програма. Не са отбелязани нарушения на обществения ред. На ОМО „Илинден” – ПИРИН не е разрешено да проведе събиране пред Роженския манастир. С организацията е постигнато е компромисно решение събиране да се проведе в Мелник. Около 12:00 часа на обяд приблизително двеста членове и симпатизанти на ОМО „Илинден” – ПИРИН се събират пред паметника на Яне Сандански в Мелник. Те полагат венец и цветя. След това лидерите на организацията изнасят кратки речи за живота и делото му; според становището на Правителството, в повечето от тези речи има обиди към българския народ и държава. Отправени са и отрицателни коментари към полицията, заплахи за насилие срещу областния управител и обиди срещу председателя на Народното събрание, министър-председателя и други високопоставени политици. Музикалната програма продължава и след определения краен час. Полицията не позволява на пияни хора да нарушават обществения ред. Журналисти от „Бившата югославска република Македония” взимат интервюта от лидери на ОМО „Илинден” и ОМО „Илинден” – ПИРИН и редица симпатизанти.

18. Жалбоподателите обръщат внимание, че на 22 април 2007 г. са проведени две събития. Първото е проведено от тяхната организация, ОМО „Илинден” – ПИРИН, в Мелник пред паметника на Яне Сандански. Другото е проведено от ОМО „Илинден” – сходна но различна организация – на гроба на Яне Сандански край Роженския манастир. Членове и симпатизанти на ОМО „Илинден” – ПИРИН,

включително жалбоподателите, не са имали възможност да стигнат до манастира, какъвто е бил първоначалният им план, защото са спрени по пътя от полицията. Разрешено им е единствено да влязат в Мелник. Те не знаят дали на членове и симпатизанти на ОМО „Илинден” е позволено да проведат събиране край манастира.

19. Жалбоподателите подчертават и разликата между начина, по който ОМО „Илинден” – ПИРИН възнамерява да проведе събирането, и начина, по който то действително се състои. Първоначалният план е да се следва графикът, описан в параграф 9 по-горе. В резултат на решението на областния управител и последвалите действия на полицията, членовете и симпатизантите на ОМО „Илинден” – ПИРИН имат възможност единствено да отидат в Мелник. По пътя натам, четири автобуса с участници в събирането от Благоевград са спрени няколко пъти от служители на полицията, които правят дълги проверки на документите на шофьорите и превозните средства и налагат санкции за нарушения на правилата за движение по пътищата, които твърдят, че са извършили. Автобуси с участници, които пътуват от Гоце Делчев до Мелник, също са спрени от полицията три пъти за по около един час всеки път. Третият жалбоподател, г-н Стойчев, който пътува с кола, също е спрял от полицията, казано му е, че събирането е незаконно и е принуден да изхвърли венеца, който носи.

20. Когато пристигат в Мелник, жалбоподателите виждат, че паметникът на Яне Сандански е заобиколен от около петдесет или шестдесет полицейски служители, които не позволяват на участниците в събирането да положат венец, а им дават само да положат цветя индивидуално. Полицейските служители също така принуждават участниците да махнат лентите с надпис „За Яне – от признателните македонци” и не им позволяват да държат речи пред паметника. Около 14:00 часа полицаите уведомяват шофьорите на автобусите, че ако не напуснат Мелник до един час, ще бъдат глобени.

21. Жалбоподателите твърдо настояват, че между тях и властите не е постигано споразумение за това как да протече събирането и че, противно на това, което твърди Правителството, те не са се съгласявали с промени в първоначалния си план. Те отбелязват и че твърденията на Правителството, че участници в събитието са държали обидни речи и са действали против обществения ред, не са подкрепени с доказателства.

II. ПРИЛОЖИМО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

22. Приложимите разпоредби на Конституцията от 1991 г. и Закона за събранията, митингите и манифестациите от 1990 г. са изложени в параграфи 48-51 от решението на Съда по делото „Станков и Обединена македонска организация „Илинден” срещу България”

(№ 29221/95 и № 29225/95, ЕСПЧ 2001-IX), в параграфи 72-76 от решението на Съда по делото „Обединена македонска организация „Илинден” и Иванов срещу България” (№ 44079/98, 20 октомври 2005 г.) и в параграфи 24-28 от решението на Съда по делото „Иванов и други срещу България (цитирано по-горе). За целите на настоящото дело, трябва да се обърне внимание на чл. 12, ал. 6 от Закона от 1990 г., в който е предвидена възможността забраната на събирането, наложена от кмета, да се обжалва пред съда, и се указва, че съдът, който разглежда такава жалба, следва да се произнесе с решение в петдневен срок от подаването на жалбата, като решението на съда е окончателно.

23. Съгласно чл. 31, ал. 1 от Закона за администрацията от 1998 г., областният управител: (а) провежда държавната политика и координира работата на органите на изпълнителната власт в съответната област; (б) стреми се да осигурява баланс между националните и местните интереси и осъществява взаимодействие с местните власти; (в) отговаря за опазването и защитата на държавната собственост на територията на областта; (г) осигурява спазването на законността на територията на областта и осъществява административен контрол по изпълнението на административните актове; (д) упражнява контрол по законосъобразността на актовете и действията на местните власти; (е) координира и контролира действията на териториалните звена на централната администрация на изпълнителната власт, и изпълнението на актовете им; (ж) организира гражданската защита; (з) председателства областния съвет по сигурността; и (и) осъществява международните контакти на областта на регионално ниво.

24. Съгласно чл. 93, ал. 4 от Административнопроцесуалния кодекс от 2006 г. всички административни актове на кметовете на общини се оспорват пред областния управител. Съгласно чл. 32, ал. 2 от Закона за администрацията от 1998 г. областният управител може да отмени незаконосъобразни актове на кметове. Заповедта за това може да се обжалва в съда (чл. 32, ал. 3 ЗА).

25. Решенията на областния управител както всички административни актове може да се обжалват пред компетентните областни административни съдилища (чл. 132, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс от 2006 г.), чиито решения подлежат на оспорване пред Върховния административен съд (чл. 208 АПК).

26. В чл. 127, ал. 1 АПК е предвидено, че административните съдилища следва да се произнесат по всяко искане в разумен срок. Съгласно чл. 172, ал. 1 АПК съдът постановява решение в едномесечен срок от заседанието, в което е приключило разглеждането на делото.

27. Съгласно чл. 55, ал. 1 ЗМВР от 2006 г. полицейските органи могат да издават разпореждания до физически лица и организации,

когато това е необходимо за изпълнение на възложените им функции. Разпорежданията са задължителни за изпълнение, освен ако налагат извършването на очевидно престъпление или нарушение (чл. 55, ал. 4). В чл. 55, ал. 5 е предвидено, че разпорежданията, издадени в писмена форма, могат да се обжалват по реда на Административно-процесуалния.

28. В чл. 1, ал. 1 от Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани от 1988 г. (на 12 юли 2006 г. законът е преименуван на „Закон за отговорността на държавата и общините за вреди” – наричан оттук нататък „Закон от 1988 г.”) е предвидено, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от незаконни актове, действия или бездействия на длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност.

III. ПРИЛОЖИМИ ДОКУМЕНТИ НА КОМИТЕТА НА МИНИСТРИТЕ

29. Комитетът на министрите завършва разглеждането на жалба № 44079/98 („Обединена македонска организация „Илинден” и Иванов срещу България”) и жалба № 46336/99 („Иванов и други срещу България”) на 8 юни 2011 г. и приема Резолюция CM/ResDH(2011)46, в чиито приложими части е записано:

„Комитетът на министрите, ...

като припомня, че нарушенията на Конвенцията, констатирани от Съда по тези дела, засягат нарушаването на свободата на сдружаване на организации, чиято цел е да постигнат „признаване на македонското малцинство в България” поради забраняване на техни събрания между 1998 и 2003 г. (нарушение на чл. 11) и липсата на ефективни средства за обжалване на забраните (нарушение на чл. 13) (вж. подробности в Приложение);

като припомня, че при констатиране на нарушение от Съда се изисква, освен и в допълнение към изплащането на справедливо обезщетение, присъдено със съдебните решения, държавата ответник да приеме, когато е подходящо:

– индивидуални мерки за преустановяване на нарушенията и премахване на последиците от тях, за да се постигне, доколкото е възможно, *restitutio in integrum*; и

– общи мерки за предотвратяване на сходни нарушения;

като взе предвид, че други две жалби пред Европейския съд засягат твърдения, свързани със забрана или провеждане на дадени събрания на жалбоподателите, които първоначално са предвидени между март 2004 г. и септември 2009 г.;

като взе предвид, без да дава предварителна представа за решението, което Съдът може да постанови във връзка с тези жалби, че с оглед на положителната тенденция, наблюдавана по отношение провежданите от жалбоподателите събрания от 2008 г. и липсата на оплаквания от тях през 2010 г., не са били необходими индивидуални мерки в тези случаи;

като разгледа и общите мерките, и по-конкретно мерките за повишаване на информираността, предприети от българските власти, за да гарантират, че приложимото вътрешно право се тълкува в съответствие с Конвенцията, и така да предотвратят нарушения, които са сходни с констатираните от Европейския съд (за подробности вж. Приложение);

като се увери, че в указаните срокове държавата ответник е платила на жалбоподателите справедливото обезщетение, предвидено в съдебните решения (за подробности вж. Приложение),

ПОСТАНОВЯВА, след като разгледа мерките, предприети от държавата ответник (вж. Приложение), че е упражнил функциите си по чл. 46, ал. 2 от Конвенцията в тези случаи и

ВЗИМА РЕШЕНИЕ да приключи разглеждането им.”

ПО ПРАВОТО

I. ТВЪРДЕНИЕ ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 11 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

30. Жалбоподателите твърдят, че им е забранено да проведат събиране на 22 април 2007 г. Те се позовават на чл. 11 от Конвенцията, в който е предвидено следното:

„1. Всеки има право на свобода на мирни събрания и на свободно сдружаване, включително правото да образува и членува в професионални съюзи за защита на своите интереси.

2. Упражняването на тези права не подлежи на никакви други ограничения освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите. Този член не изключва въвеждането на законни ограничения върху упражняването на тези права от служещите във въоръжените сили, полицията или държавната администрация.”

A. Допустимост

31. Правителството твърди, че жалбоподателите не са изчерпали вътрешноправните средства за защита. Съгласно Закона за събранията, митингите и манифестациите от 1990 г., те са могли да обжалват в съда заповедта на областния управител, но не са го направили. В подкрепа на твърдението си Правителството цитира определение и решение, в което Върховният административен съд приема, че наложена от кмет забрана на събиране подлежи на обжалване в съда (опр. № 8132 от 14 август 2007 г. по адм. д. № 5942/2007 г., ВАС, III о.) и разглежда въпроса дали една забрана представлява дискриминация (реш. № 11295 от 16 ноември 2007 г. по адм. д. № 6407/2007 г., ВАС,

петчленен състав). Правителството посочва също така, че полицейските разпореждания, връчени на някои жалбоподатели, са подлежали на обжалване в съда съгласно Административнопроцесуалния кодекс; няма данни да е предприето такова обжалване. На последно място, Правителството твърди, че жалбоподателите са могли да заведат иск по чл. 1 от Закона от 1998 г. и да потърсят обезщетение за материални или нематериални вреди, нанесени от нарушението, което твърдят, че е извършено, на правото им на свобода на мирно събрание.

32. Жалбоподателите посочват, че както може да се види от формулировката на текста, чл. 12, ал. 6 от Закона за събранията, митингите и манифестациите се отнася само за решения на кметове; Правителството не представя доказателства в подкрепа на твърдението си, че той е приложим и за заповеди на областни управители. Няма данни, че съдът в България би направил разширително тълкуване на разпоредбата и би приел да разгледа заповед, издадена от областен управител, който явно няма правомощия във връзка с провеждането на митинги и събрания. Определението и решението, на което се позовава Правителството, са явно неподходящи, тъй като се отнасят до решения на кметове. Стандартната процедура за обжалване в съда на заповеди на областни управители е неефективно средство, защото за разлика от бързата процедура по Закона за събранията, митингите и манифестациите, която е създадена така, че да позволи разглеждане на случая преди датата, на която е планирано събитието, тя отнема средно шест месеца. Така тя няма да позволи навременно разглеждане на законосъобразността на заповед, с която се забранява събиране, така че събитието да може да се проведе. Обжалването пред съда на полицейски разпореждания съгласно Административнопроцесуалния кодекс страда от същия недостатък. Възможността да се търси обезщетение съгласно Закона от 1988 г. също не е ефективно средство по две причини. На първо място, тя явно не би позволила на жалбоподателите да проведат събирането си, както е планирано. На второ място, Правителството не цитира никакви подходящи прецеденти, които да показват, че такива искове завършват успешно.

33. От самото начало Съдът отбелязва, че в практиката му, когато става въпрос за събрания и при положение, че организаторите навременно уведомяват властите, понятието за ефективно средство предполага възможността да се получи решение по законово обжалване на забрана преди планираната дата на събитието (вж. делото *Сис срещу Франция (Cisse v. France)*, № 51346/99, § 32 в края, 9 април 2002 г.; *Иванов и други*, цитирано по-горе, § 74; *Зелени Балкани срещу България*, № 63778/00, §§ 44 и 45, 12 април 2007 г.; и *Бончковски и други срещу Полша (Bączkowski and Others v. Poland)*, № 1543/06, § 81, 3 май 2007 г.; и *Алексеев срещу Русия (Alekseyev v.*

Russia), № 4916/07, № 25924/08 и № 14599/09, § 98, 21 октомври 2010 г.). Що се отнася до настоящото дело, жалбоподателите добре са спазили горното условие: те уведомяват за събирането, което възнамеряват да организират, един месец и половина предварително (вж. параграф 9 по-горе). Поради това имат право на средство, което при успешен завършек би им позволило да проведат планираното събиране.

34. По отношение на първия стълб от възражението на Правителството, Съдът отбелязва, че в Закона за събранията, митингите и манифестациите от 1990 г. не е предвидено участие на областните управители в регулирането и контролирането на събрания (вж. параграф 22 по-горе). Поради това стриктният срок за решаване на жалби в съда срещу издадени от кметове забрани по чл. 12, ал. 6 от Закона не се прилага за решението на областния управител. Правителството, върху което пада тежестта на доказване в това отношение, не цитира никакви примери в подкрепа на твърдението си, че решението на областния управител подлежи на обжалване по Закона. Точно обратното, явно е, че решението му може да се обжалва в съда съгласно общите разпоредби на Административнопроцесуалния кодекс (вж. параграф 24 и 25 по-горе). За разлика от чл. 12, ал. 6 от Закона обаче, тези разпоредби не изискват от съда да се произнесе окончателно решение в кратък срок, а процедурата е двуинстанционна (вж. параграф 26 по-горе). Като се вземе предвид, че решението на областния управител е взето само четири дни преди планираното събиране (в сряда, като събирането е планирано за същата неделя) и не е връчено на жалбоподателите (вж. параграф 11 по-горе), не е реалистично да се предполага, че то би било разгледано навреме така, че събирането – чието време е от решаващо значение за организаторите – да се проведе (вж. делото *Станков и Обединена македонска организация „Илinden”*, № 29221/95 и № 29225/95, решение на Комисията от 29 юни 1998 г., недокладвано). Поради това не изглежда, че при обстоятелствата това средство би осигурило адекватно удовлетворение на жалбоподателите (вж. *Бончковски и други*, § 83, и *Алексеев*, § 99, и двете са цитирани по-горе).

35. По същите причини и възможността за обжалване в съда на полицейските разпореждания, издадени на някои жалбоподатели само два дни преди събирането (вж. параграф 12 по-горе), не може да се смята за ефективно средство. Тези разпореждания подлежат на обжалване по Административнопроцесуалния кодекс (вж. параграф 27 по-горе). Няма данни, които да показват, че законови жалби срещу тях – за които са предвидени две инстанции – биха получили решение навреме с оглед провеждане на събирането. В допълнение, Правителството не цитира никакви примери, които да показват, че би

имало разумни основания обжалване на разпорежданията пред съда да завърши успешно.

36. На последно място, Съдът смята, че предвид обстоятелствата по случая, иск по чл. 1, ал. 1 от Закона от 1988 г. (вж. параграф 28 по-горе) не може да се приеме за ефективно средство по две причини. На първо място, Правителството не показва – например чрез цитиране на съответна съдебна практика, – че би имало разумни основания такъв иск да завърши с успех (вж. делото *Зелени Балкани*, цитирано по-горе, § 46, и *Хайд Парк и други срещу Молдова (Hyde Park and Others v. Moldova)* (№ 5 и № 6), № 6991/08 и № 15084/08, § 34 в края, 14 септември 2010 г.). На второ място, и което е по-важно, не може да се приеме, че такъв иск представлява сам по себе си достатъчно удовлетворение, защото той може да доведе единствено до присъждане на обезщетение. В случаи, когато – както е в настоящия случай – чрез своите нарочни действия властите възпрепятстват група граждани или организация да проведат събрание по избран от тях начин, нарушението на чл. 11, за което се претендира, не може да бъде поправено единствено чрез такова обезщетение. Ако държавите можеха да ограничат отговора си на такива инциденти само до обезщетение, без да предвидят ефективни процедури, които да гарантират възможността за провеждане на такива събрания, то в някои случаи би било възможно властите произволно да лишават групи граждани и организации от правото им на свобода на мирно събрание. Ако положението е такова, то това право, което заедно с правото на свобода на изразяване и сдружаване и правото на участие в свободни и справедливи избори е една от основните характеристики на дейното и здраво демократично общество, би било неефективно на практика (вж. *mutatis mutandis* *Петков и други срещу България*, № 77568/01, № 178/02 и № 505/02, § 79, ЕСПЧ 2009-..., с допълнителни препратки).

37. С оглед на това възражението на Правителството се отхвърля.

38. Съдът също така приема, че настоящата жалба не е явно неоснователна по смисъла на чл. 35, ал. 3 (а) от Конвенцията и недопустима по други основания. Следователно тя се приема за допустима.

Б. По същество

39. Правителството твърди, че планираното събиране действително се е осъществило с участието на около три хиляди души, туристи и официални лица, включително представители на Министерството на външните работи на „Бившата югославска република Македония”. Властите са спазили положителните си задължения по чл. 11 и са осигурили гладко протичане на събитието. На интернет страницата на

ОМО „Илинден” – ПИРИН е посочено, че всички събития, планирани през 2008 г., са проведени нормално.

40. Жалбоподателите твърдят, че намесата в правото им на събиране произтича от заповедта на областния управител, с която се забраняват планираните от тях събирания и която е приведена в изпълнение от полицейските органи. В резултат на това, жалбоподателите са принудени да променят първоначалния си план да празнуват близо до Роженския манастир. Полицейските органи са се намесили в правата им и чрез провеждането на необичайно дълги проверки на превозните им средства (които забавят събитието с почти два часа), и като ги възпрепятстват да стигнат до манастира и да организират събитието в Мелник, както е било планирано. Тези намеси не са нито законни, нито необходими в демократичното общество.

41. Съдът обръща внимание на разликите в разказите на страните за събитията на 22 април 2007 г., и по-конкретно по отношение на това, което се е случило в Мелник (вж. параграфи 17-21 по-горе). Съдът отбелязва, че по-рано областният управител забранява както събирането, което ОМО „Илинден” – ПИРИН възнамерява да проведе на гроба на Яне Сандански край Роженския манастир, така и събирането, което иска да организира пред паметника на Яне Сандански в Мелник (вж. параграф 11 по-горе). Отбелязва също така, че вследствие на това полицейските органи нареждат на членовете на Централния съвет на ОМО „Илинден” – ПИРИН и на първия и втория жалбоподател да се въздържат и да не организират или участват в двете събирания (вж. параграф 12 по-горе). Тези мерки ясно показват намерението събирането да бъде предотвратено. Те охлаждат ентузиазма на засегнатите граждани и другите участници в събиранията и по този начин се приравняват на намеса в правото на жалбоподателите на свобода на събрание (вж. делото *Станков и Обединена македонска организация „Илинден”*, § 79; *Обединена македонска организация „Илинден” и Иванов*, § 101; и *Бончковски и други*, §§ 66-68, всичките дела са цитирани по-горе).

42. Съдът отбелязва също така, че не се оспорва фактът, че полицейските органи осъществяват няколко проверки на превозните средства, които транспортират участници в събирането (вж. параграф 19 по-горе). Правителството описва проверките като „рутинни”, но не оспорва твърдението на жалбоподателите, че те са отнели необичайно дълго време и по този начин са забавили събирането (вж. параграф 17 по-горе). Правителството признава още, че както твърдят жалбоподателите, полицията е блокирала пътя до Роженския манастир и така е попречила на участниците в събирането да стигнат до избраното от тях място (вж. параграф 17 и 18 по-горе). Като се вземе предвид, че часът и мястото на събитието са от решаващо значение за участниците, Съдът намира, че тези действия

също представляват намеса в правото на жалбоподателите на свобода на събрание (вж. делото *Станков и Обединена македонска организация „Илинден”*, § 109 в края, и *Обединена македонска организация „Илинден” и Иванов*, § 103, и двете дела са цитирани по-горе).

43. В тази връзка Съдът отбелязва, че не е необходимо намесата да е под формата на явна забрана, законова или *de facto*, а може да се състои в различни други мерки, предприети от властите. Терминът „ограничения” в чл. 11, ал. 2 следва да се тълкува като включващ както мерките, предприети преди или по време на събиране, така и мерките, като например наказателни такива, предприети след това (вж. делото *Езелин срещу Франция*, 26 април 1991 г., § 39, серия А, № 202). Така например, предварителна забрана може да охлади ентузиазма на гражданите, които възнамеряват да участват в събиране, и така да представлява намеса, дори и впоследствие събирането да се проведе без пречки от страна на властите (вж. делото *Бончковски и други*, цитирано по-горе, §§ 66-68). Отказът да се позволи на гражданин да пътува с цел участие в събиране също представлява намеса (вж. делото *Джавит Ан срещу Турция*, № 20652/92, §§ 59-62, ЕСПЧ 2003-III). Намеса са и мерките, предприети от властите по време на събиране като разпускане на събирането или задържане под стража на участници (вж. делото *Оя Атаман срещу Турция (Oya Ataman v. Turkey)*, № 74552/01, §§ 7 и 30, ЕСПЧ 2006-XIII, и *Хайд Парк и други*, цитирано по-горе, §§ 9, 13, 16, 41, 44 и 48), както и мерките, наложени за участие в събиране (вж. делото *Езелин*, цитирано по-горе, § 41; *Османъ и други срещу „Бившата югославска република Македония” (Osmani and Others v. “the former Yugoslav Republic of Macedonia”)*, № 50841/99, ЕСПЧ 2001-X; *Мкртчян срещу Армения (Mkrtchyan v. Armenia)*, № 6562/03, § 37, 11 януари 2007 г.; *Галстян срещу Армения (Galstyan v. Armenia)*, № 26986/03, §§ 100-02, 15 ноември 2007 г.; *Ашугян срещу Армения (Ashughyan v. Armenia)*, № 33268/03, §§ 75-77, 17 юли 2008 г.; и *Сергей Кузнецов срещу Русия (Sergey Kuznetsov v. Russia)*, № 10877/04, § 36, 23 октомври 2008 г.).

44. Такава намеса води до нарушаване на чл. 11, освен ако не може да се покаже, че тя е „предвидена в закона”, преследва една или повече законни цели, както е посочено в ал. 2, и е „необходима в едно демократично общество” за постигането на тези цели.

45. По няколко причини Съдът се опасява, че гореописаните мерки не са „предвидени в закона”. На първо място, в Закона за събранията, митингите и манифестациите от 1990 г. не е предвидена роля на областните управители да контролират събрания (вж. параграф 22 по-горе). На второ място, при акта на забраняване на събирането областният управител се позовава на няколко неотносими основания като например липсата на регистрация на ОМО „Илинден” – ПИРИН (вж. параграф 11 по-горе, както и делото *Станков и Обединена*

македонска организация „Илинден”, § 81, и Обединена македонска организация „Илинден” и Иванов, § 108, и двете дела са цитирани по-горе). На трето място, формулировката на чл. 55, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи от 2006 г., който служи за основание на издадените от полицейските органи разпореждания, е много обща и не се дава информация за обстоятелствата, при които полицейските органи може да използват дадените им правомощия (вж. параграф 12 и 27 по-горе и *mutatis mutandis* делото Обединена македонска организация „Илинден” и Иванов, цитирано по-горе, § 109). На четвърто място, не се посочват законови основания за блокирането на пътя до Роженския манастир от страна на полицията (вж. параграф 17 и 18 по-горе, както и *mutatis mutandis* делото Джавит Ан, цитирано по-горе, § 66). От друга страна, Съдът не смята за нужно да прецени дали намесата е „предвидена в закона”, или преследва легитимна цел, тъй като смята, че поради причините, изложени в следващия параграф, дори и да беше такава, то тя не може да се приеме за „необходима в едно демократично общество” (вж. делото Алексеев, цитирано по-горе, § 69).

46. Решението на областния управител, което явно поражда всички последвали действия на полицията, се позовава на същите основания като онези, посочени за забраняването на предходни събирания на ОМО „Илинден” и ОМО „Илинден” – ПИРИН, по отношение на които Съдът вече три пъти констатира наличие на нарушение на чл. 11 (вж. делото Станков и Обединена македонска организация „Илинден”, §§ 93-107; Обединена македонска организация „Илинден” и Иванов, § 114; и Иванов и други, §§ 63 и 64, всички дела са цитирани по-горе). Основанията са липсата на регистрация на организацията, предполагаема заплаха за обществения ред, провеждането на събрания на други организации по същото време и на същото място и, последно и най-важно, „пропаганда срещу суверенитета и териториалната цялост на страната” (вж. параграф 11 по-горе). Фактът, че областният управител посочва основания, които към времето, когато областният управител взема своето решение, Съдът вече е преценил като недостатъчни, е показателен за тревожно незачитане на решенията на Съда и правото на жалбоподателите на свобода на мирно събрание (вж. *mutatis mutandis* делото *Ферайн геген Турфабрикен Швайц (VgT) срещу Швейцария (№ 2) [GC] (Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland (no. 2) [GC])*, № 32772/02, §§ 83-88, ЕСПЧ 2009-... и Обединена македонска организация „Илинден” и Иванов, цитирано по-горе, § 116).

47. Следователно е налице нарушение на чл. 11 от Конвенцията.

II. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

48. Член 41 от Конвенцията гласи следното:

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Обезщетение

49. Жалбоподателите претендират за 12 000 евро (EUR) нематериални щети. Те твърдят, че забраната на събирането, което е предмет на настоящото дело, е само една от много такива забрани. Те посочват също така, че въпреки многото пъти, в които Съдът се е произнасял по предходни нарушения на правата им по чл. 11 от Конвенцията, политиката на Българското правителство към тях почти не се е подобрила. Това им е създавало много остро чувство за несправедливост и безпомощност и засилва тревогата, която изпитват, във връзка с нарушаването на правото им на свобода на мирно събрание.

50. Правителството твърди, че искът е прекомерно голям. То посочва, че се работи по приемането на нова правна рамка за провеждането на събрания, митинги и демонстрации. Проектозаконът е прегледан от Венецианската комисия и направените бележки в момента се разглеждат от националните власти. Според становището на Правителството, при тези обстоятелства констатирането на нарушение е достатъчно обезщетение. Без оглед на това, размерът на обезщетението не трябва да надвишава сумите, които се присъждат в сходни случаи, като предвид трябва да се вземе и стандартът на живот в България.

51. Съдът отбелязва, че забраната, наложена на събирането, е една от поредица такива забрани, някои от които са повод за предходни жалби пред Съда и констатации, че е налице нарушение на чл. 11 (вж. параграф 46 по-горе). Следователно жалбоподателите имат основания за изострено чувство на тревога и отчаяние (вж. *mutatis mutandis* делото *Бурдов срещу Русия (№ 2) (Burdov v. Russia)*, № 33509/04, § 156, 15 януари 2009 г.). Възможното приемане на по-добри правила в това отношение в бъдеще определено трябва да се приветства, но в никакъв случай не може да поправи вредите, които вече са понесени. При тези обстоятелства Съдът присъжда на жалбоподателите EUR 9 000. Към тази сума следва да се добави стойността на дължимите данъци.

Б. Такси и разноски

52. Жалбоподателите искат възстановяване на EUR 1 520 за хонорар за деветнадесет часа работа на техния адвокат по производството пред Съда при EUR 80 на час. Желанието им е присъдената сума да бъде изплатена директно на законния им представител.

53. Правителството твърди, че ставката на час е прекалено висока в сравнение с обичайните адвокатски хонорари в България.

54. Съгласно практиката на Съда, такси и разноски може да се присъждат по чл. 41 единствено ако се установи, че те действително са понесени и са били необходими, както и че са разумни от гледна точка на размера. В настоящия случай, с оглед на данните, които са му известни, и горепосочените критерии, Съдът смята за разумно да присъди на жалбоподателите цялата сума, за която претендират (EUR 1 520) плюс дължими данъци. Сумата следва да се заплати по банковата сметка на законния представител на жалбоподателите г-н Й. Грозев.

В. Лихва за забава

55. Съдът смята за подходящо лихвата за забава да бъде определена въз основа на пределния лихвен процент на кредитиране на Европейската централна банка, към който се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 11 от Конвенцията;
3. *Постановява, че*
 - (а) в срок от три месеца от датата на която решението стане окончателно съгласно чл. 44, ал. 2 от Конвенцията държавата ответник следва да заплати на жалбоподателите съвместно следните суми, които да бъдат превърнати в български левове в съответствие с приложимия курс към деня на уреждане:
 - (i) EUR 9000 (девет хиляди евро) плюс дължими данъци за нематериални щети;
 - (ii) EUR 1520 (хиляда петстотин и двадесет евро) плюс дължими от жалбоподателите данъци за такси и разноски,

които да бъдат заплатени по банковата сметка на законния представител на жалбоподателите г-н Й. Грозев;

(б) от изтичането на горепосочения тримесечен срок до уреждането върху горните суми се дължи проста лихва в размер на пределния лихвен процент на кредитиране на Европейската централна банка за периода на забава плюс три процентни пункта;

4. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателите за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 18 октомври 2011 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Лорънс Ърли
Секретар

Николас Браца
Председател